

N:o 26.

Ank. till Riksd. kansli den 5 febr. 1901 kl. 12 midd.

*Utlåtande, i anledning af Kongl. Maj:ts propositioner angående
efterskänkande af kronans rätt till två danaarf.*

(I. A.)

*Angående
danaarf efter
litteratören
P. Jakobson.*

1:o) Uti en till Riksdagen aflåten proposition (n:o 31) af den 31 december 1900 meddelas, att litteratören Philip Jakobson från Upsala, som den 18 maj 1883 affidit utan att efterlemna några vid bouppteckningstillfället kända arfvingar, genom testamente den 28 förutgångne april förordnat, bland annat, att hans lösörebo efter hans död skulle tillfalla hans hushållerska Mathilda Sofia Berggren samt att, sedan sterbhusets skulder blifvit uppgjorda, återstående qvarlåtenskapen skulle fördelas i två lika lotter, af hvilka den ena skulle tillfalla hans stjufdotter Josefina Charlotta Adelaide Hökenberg och den andra hans bemälda hushållerska. Testamentet hade i bevakningsändamål blifvit ingifvet till rådstufvurätten i Upsala den 26 november 1883.

Enligt hvad instrumentet öfver den efter Jakobson den 20 juni samma år förrättade bouppteckning utvisade, efterlemnade denne såsom tillgång i boet, förutom annan egendom, två fjerdeparter i Stora Kopparbergs bergslag, tillsammans värderade till 9,000 kronor, af hvilka fjerdeparter den ena vid den 5 påföljde november verkstäldt arfskifte efter Jakobson tilldelats förenämnda Mathilda Sofia Berggren.

Den 22 mars 1887 hade kammaradvokatfiskalsembetet till bemälda rådstufvurätt låtit instämma, bland andra, Mathilda Sofia Berggren, med yrkande, att, enär Jakobsons ofvanberörda testamente ej blifvit inom laga tid bevakadt och Jakobson icke efterlemnadt någon känd arfvinge, testamentet måtte förklaras ogiltigt och Mathilda Sofia Berggren förpligtas att till advokatfiskalsembetet redovisa för hvad hon ur Jakobsons bo uttagit jemte ränta. Sedan emellertid upplyst blifvit, att Mathilda Sofia Berggren den 21 augusti 1886 afidit ogift, instämde advokatfiskalsembetet den 31 augusti 1887 till svaromål i nyssnämnda sak Mathilda Sofia Berggrens föräldrar, smidesmästaren J. P. Berggren och hans hustru Kristina Berggren, i deras egenskap af sterbhusdelegare efter deras bemälda dotter. Genom dom den 9 april 1888, som vunnit laga kraft, förklarade rådstufvurätten, vidkommande käromålet mot makarne Berggren, att, som ostridigt vore, att deras dåmera afidna dotter Mathilda Sofia Berggren, hvilken, enligt hvad i saken blifvit upplyst, med stöd af Jakobsons testamente ur hans qvarlåtenskap utfått dels det egentliga lösöreboet, såsom möbler och husgeråd med mera, dels ock en fjerdepart i Stora Kopparbergs bergslag, för hvilken fjerdepart Mathilda Sofia Berggren vid försäljning och efter afdrag af någon afgående skuld uppburit 4,000 kronor i penningar, försummat att inom sex månader, sedan hon gifvarens död och testamentet veta fick, bevaka mera omförmälda testamente, samt testamentsgifvaren Jakobson afidit utan arfvingar, rådstufvurätten väl funne Mathilda Sofia Berggren hafva varit skyldig att till Kongl. Maj:t och kronan såsom danaarf utgifva värdet af hvad hon i förutnämnda måtto ur Jakobsons dödsbo uttagit, men emedan för smidesmästaren Berggren och hans hustru, hvilka icke, såvidt visats, tagit befattning med sin dotters qvarlåtenskap, tiden att i anledning af dotterns ifrågavarande, vid bouppteckningen efter henne okända gäld söka urarfvagörelse icke kunde anses löpa förr, än rådstufvurättens dom, hvarigenom gäldens rättighet fastställdes mot makarne Berggren, vunnit laga kraft, kunde smidesmästaren Berggren och hans hustru icke för det dåvarande till personligt betalningsansvar för samma gäld förbindas.

Nu hade i en till Kongl. Maj:t den 24 oktober 1899 ingifven skrift Jakobsons förbemälda stjuftotter Josefina Charlotta Adelaide Hökenberg, med förmlan, att hon af Mathilda Sofia Berggren i lifstiden inköpt den fjerdepart i Stora Kopparbergs grufva, som på grund af Jakobsons testamente tillfallit Mathilda Sofia Berggren, hvilken fjerdepart numera motsvarades af åtta aktier i Stora Kopparbergs bergslags aktiebolag; att af dessa aktier sökanden årligen åtnjutit utdelning såsom af sin väl-

fångna egendom, samt att nämnda aktiebolag, som alltjemt innehaft aktiebrefven, vägrat att till sökanden utlemna desamma, med mindre sökanden behörigen styrkte, att icke kronan till äfventyrs hade några anspråk att göra gällande å samma aktier, anhållit, att, då sökanden, som i god tro och till då gällande börspris förvärfvat ifrågakomna fjerdepart, genom mistningen af de deremot svarande aktierna skulle drabbas af en stor och för sökanden, som vore genom sjukdom oförmögen att med arbete försörja sig, mycket känbar ekonomisk förlust, den kronan möjligen tillkommande rätt till arf af samma aktier måtte vardas å sökanden öfverlåten; vid hvilken ansökning fogats ett den 7 oktober 1899 af legitimerad läkare utfärdadt intyg, utvisande, att sökanden, som sedan 14 år vore krympling på grund af obotlig kronisk ledgångssjukdom, i följd deraf då och för framtiden vore oförmögen att med arbete försörja sig.

I anledning af den gjorda ansökningen hade, på grund af remiss, utlåtande afgifvits af Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Upsala län, som dervid anført, bland annat, att, enär rådstufvurätten i Upsala genom ofvanomförmälda dom förklarar Mathilda Sofia Berggren hafva varit skyldig att till kronan såsom danaarf utgifva allenast värdet af ifrågavarande fjerdepart, samt följaktligen stämmingspåståendet, så vidt desamma afsett, att fjerdeparten skulle såsom danaarf med eganderätt tillfalla kronan, icke blifvit godkänt, något anspråk från kronans sida att såsom danaarf bekomma vare sig fjerdeparten eller de deremot svarande aktierna icke, enligt Kongl. Maj:ts befallningshafvandes uppfattning, kunde med utsigt till framgång väckas; på grund hvaraf, och då vid sådant förhållande ett förklarande af Riksdagen i den af sökanden afsedda syftning icke vore behöfligt, Kongl. Maj:ts befallningshafvande hemställt, att Kongl. Maj:t måtte förklara ansökningen icke föranleda vidare åtgärd.

Kammaradvokatfiskalsembetet, som jemväl blifvit öfver ansökningen hört, hade i utlåtande, jemte meddelande, att, sedan embetet i skrifvelse den 16 maj 1888 erhållit upplysning, att smidesmästaren Berggren och hans hustru vore medellösa, någon åtgärd för fullföljande af det genom ofvannämnda rättegång mot dem framställda rättsanspråk från embetets sida icke vidtagits, tillika anført, att, hvad anginge frågan, huruvida kronan kunde hafva någon rätt till ifrågavarande åtta aktier, embetet icke kunde dela Kongl. Maj:ts befallningshafvandes åsigt, att genom rådstufvurättens i Upsala förutnämnda dom eganderätten till den fjerdepart, som numera motsvarades af berörda aktier, blifvit kronan

fränkänd; att, då redan Mathilda Sofia Berggren i lifstiden afhändt sig nämnda fjerdepart, den mot hennes föräldrar såsom hennes rättsinnehafvare anhängiggjorda rätttegången icke kunde afse att af dem utfå fjerdeparten och således ej heller domen innefatta pröfning af ett sådant anspråk, utan hade käromålet mot makarne Berggren inneburit ett kraf om ersättning för fjerdepartens värde; att, då emellertid rådstufvurätten genom domen förklarar sig icke för det dåvarande kunna ålägga makarne Berggren något betalningsansvar i sådant afseende, samt numera, sedan mer än tio år förflutit, all fråga om att fullfölja det mot makarne Berggren väckta ersättningskravet måste hafva förfallit, rätttegången och den deruti meddelade domen icke syntes kunna utgöra laga hinder för kronan att i afseende å sjelfva fjerdeparten eller de aktier, hvori den förbytt, göra gällande den rätt, som kunde tillkomma kronan; samt att, då genom förenämnda dom det testamentariska förordnande, genom hvilket Mathilda Sofia Berggren åtkommit fjerdeparten, pröfvats hafva varit till följd af försummad bevakning å hennes sida ogildt, samt kronan, såsom berättigad till danaarf efter litteratören Jakobson, således, när Mathilda Sofia Berggren sålde fjerdeparten, rätteligen varit egare till densamma, fog syntes finnas för den mening, att kronan nu skulle kunna göra anspråk på eganderätten till ifrågavarande aktier; och hade kammaradvokatfiskalsembetet, enär emellertid någon anledning icke förefunnes att antaga, att sökanden vid inköpet af fjerdeparten icke varit i god tro, samt vid sådant förhållande och med hänsyn till hvad för öfrigt i ärendet blifvit upplyst det syntes vara med billighet öfverensstämmande, att sökanden finge utan klander från kronans sida komma i besittning af och för framtiden behålla ifrågavarande aktier, hemställt, huruvida icke Kongl. Maj:t måtte finna skäl att till Riksdagen aflåta proposition i det af sökanden angifna syfte.

Med afseende å hvad i ärendet sålunda förekommit har Kongl. Maj:t nu föreslagit Riksdagen att medgifva, att den rätt till ifrågavarande aktier, som på grund af danaarf efter litteratören Philip Jakobson kunde tillkomma kronan, finge på sökanden öfverlätas.

Statsutskottet, som icke haft något att mot Kongl. Maj:ts förevarande framställning erinra, hemställer,

att hvad Kongl. Maj:t uti ifrågavarande hänseende föreslagit må vinna Riksdagens bifall.

Angående
danaarf efter
smeden
G. Pettersson
från
Björktorp.

2:o) Sedan smeden Gustaf Pettersson från Björktorp i Ärila socken af Södermandlands län någon dag i början af år 1896 genom drunkning omkommit, efterlemnande, enligt hvad instrumentet öfver den efter honom den 29 maj samma år förrättade bouppteckning utvisade, å okänd ort varande arfvingar, så hade, enligt hvad en till Riksdagen aflåten proposition (n:o 32) af den 31 december 1900 meddelas, kammaradvokatfiskalsembetet efter stämning till lagtima vårtinget år 1899 med Vester- och Öster-Rekarne härads tingslag å förre riksdagsmannen Carl Andersson i Hamra i egenskap af god man för Gustaf Petterssons okända arfvingar yrkat, att, som någon arfvinge efter Gustaf Pettersson allt ditintills ej blifvit känd, qvarlåtenskapen efter denne måtte förklaras skola såsom danaarf tillfalla kronan, och Carl Andersson förpligtas att till embetet redovisa danaarfsmedlen jemte ränta.

Under rättegången hade företetts dels ett af Gustaf Pettersson och hans hustru Christina Catharina Pettersson, född Ericsdotter, i lifstiden den 27 mars 1876 upprättadt inbördes testamente, enligt hvilket den af bemälda makar, som den andra öfverlefde, skulle utan något intrång af makarnes ömsesidiga arfvingar sitta i orubbad besittning med full eganderätt af all deras gemensamma egendom så i löst som fast, samt efter bådass fränfalle egendomen tillfalla dem eller den, som den sist efterlevande i sådant afseende förordnade, dels ock instrument öfver den efter Christina Catharina Pettersson den 16 oktober sistnämnda år förrättade bouppteckning, utvisande, att hon, som affidit den 2 förutgångna juni, såsom sterbhusdelegare efterlemnad, utom sin bemälda man, fyra syskon samt tre affidne bröders barn.

Genom utslag den 8 juli 1899, som vunnit laga kraft, hade häradsrätten förklarat, att, som Gustaf Pettersson affidit utan kända arfvingar och någon arfvinge till honom icke afhörts inom natt och år efter hans död, qvarlåtenskapen efter honom skulle såsom danaarf tillfalla kronan, hvarjemte Carl Andersson, som i sin förberörda egenskap omhändertagit och förvaltat de medel, hvilka i bouppteckningen efter Gustaf Pettersson upptagits såsom tillgång, förpligtades att till kammaradvokatfiskalsembetet redovisa samma medel jemte ränta.

Nu hade i en till Kongl. Maj:t den 6 mars 1900 ingifven skrift Sven Johan Carlsson och hans hustru Maria Lovisa Carlsson, född Blomberg, ogifta Beata Sofia Blomberg samt Carl August Holmgren och hans hustru Charlotta Holmgren, född Blomberg, anhållit, att kronans rätt till danaarf efter Gustaf Pettersson måtte till sökandenas förmån efterskänkas, till stöd för hvilken ansökning anförts, att sökandena Maria Lovisa Carlsson, Beata Sofia Blomberg och Charlotta Holm-

gren, på sätt jemväl ett i ärendet företedt, af vederbörande pastor den 23 december 1899 utfärdadt intyg utvisade, vore barn till Gustaf Petterssons syskonbarn Sven Johan Blomberg och, såsom Gustaf Petterssons enda skyldemän, utgjorde de i bouppteckningen efter honom omförmälda arfvingar; att orsaken, hvarför sökandena underlåtit att inom behörig tid anmäla sig såsom Gustaf Petterssons arfvingar, varit den, att sökandena, som haft sig bekant, att Gustaf Pettersson ingått äktenskap, antagit, att han efterlemnade bröstarfvingar, till dess sökandena nyligen underrättats, att så icke varit förhållandet; samt att kvarlåtenskapen efter Gustaf Pettersson med orätt behandlats såsom danaarf, då bouppteckningen efter honom tydligen angifvit, att arfvingar funnits.

I anledning af den gjorda ansökningen hade, på grund af remiss, utlåtande afgifvits af Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Södermanlands län, som dervid anført, att, enär med intyg styrkts, att sökandena Maria Lovisa Carlsson, Beata Sofia Blomberg och Charlotta Holmgren vore i skyldskap med afidne Gustaf Pettersson och närmare arfvingar icke sig anmält, det syntes med billighet öfverensstämmande, att sistbemälda personer, ehuru de af förbiseende försummat att inom den i 15 kap. 6 § ärfdabalken stadgade tid af natt och år efter Gustaf Petterssons död göra sina arfsanspråk efter honom gällande, varda återinsatta i den rätt till arf efter Gustaf Pettersson, som de genom nämnda uraktlåtenhet förlorat; i följd hvaraf Kongl. Maj:ts befallningshafvande hemställt, att den kronan tilldömda rätt till ifrågavarande kvarlåtenskap måtte till förmån för Gustaf Petterssons bemälda arfvingar eftergifvas.

Kammaradvokatsfiskalembetet, som jemväl blifvit öfver ansökningen hört, hade i utlåtande dels meddelat, att ifrågavarande arfsmedel af bemälda Carl Andersson vederbörligen till embetet redovisats med 7,889 kronor 34 öre, af hvilket belopp efter afdrag af utanordnad aktoratsprovision i kongl. statskontoret innestode 7,100 kronor 41 öre, samt att det i ofvanomförmälda emellan Gustaf Pettersson och hans hustru i lifstiden upprättade inbördes testamente, på grund hvaraf Gustaf Pettersson efter hustruns år 1876 timade död med full egenderätt innehaft jemväl hennes andel i det gemensamma boet, under år 1899 delgifvits hustruns kända arfvingar, utan att någon af dem inom natt och år från det den siste af dem den 7 juli undfått del af testamentet deremot anställt klandertalan, dels ock beträffande sjelfva ansökningen anført, att, derest icke Kongl. Maj:t, med afseende å den jemförelsevis aflägsna släktskap med arflåtaren, hvilken sökandena kunnat åberopa, och i brist af upplysningar angående sökandenas ekonomiska ställning kunde finna ansökningen icke

föranleda till någon Kongl. Maj:ts vidare åtgärd, kammaradvokatsfiskals-
embetet eljest icke hade något att erinra mot bifall till ansökningen på det
sätt, att sökandena berättigades utfå ofvannämnda behållna arfsmedel,
7,100 kronor 41 öre.

Med afseende å hvad i ärendet förekommit har Kongl. Maj:t nu
föreslagit Riksdagen att medgifva, att kronans rätt till ifrågavarande
danaarfsmedel må till sökandenas förmån efterskänkas.

Med skrifvelse den 19 innevarande månad har statsrådet och chefen
för finansdepartementet till statsutskottet öfverlemnadt en af ofvanbemälda
sökande till Kongl. Maj:t i ärendet ingifven skrift, deri anföres, bland
annat, att, då det vid boupppteckningen efter Gustaf Pettersson var känt,
att han efterlemnade arfvingar, ehuru på okänd ort, boutredningsmannen
utan svårighet kunnat vinna kunskap om sökandena genom efterforskning
i Ransbergs församling, der Pettersson varit född och der sökandena
äfven vore födda och städse varit boende, samt att, då det varit känt,
att den afidne egde inländska arfvingar, domstolen enligt sökandenas
förmenande ej skolat, såsom skett, förfara i enlighet med 6 § 15 kap.
ärfdabalken, utan bort kungöra arvet på sätt i 5 § af samma kapitel
föreskrefves.

På grund af hvad i ärendet förekommit, hemställer utskottet,

att Kongl. Maj:ts förevarande framställning må
vinna Riksdagens bifall.

Stockholm den 5 februari 1901.

På statsutskottets vägnar:

HUGO TAMM.